

Áprilisi Hold

Áprilisban már itthon van vonuló madaraink túlnyomó többsége, és a kora esti észleléseket, de legalábbis az észlelések előkészületeit nagyon meg tudják színesíteni gyönyörű énekükkel. A télő Hold ráadásul nagyon magasan jár, és ha a légkör is jó, akkor már csak az elszántság hiányozhat ahhoz, hogy egy jó kis holdészlelést végezzünk. Lehet ez rajz, digitális kép, vagy akár csak egy leírás is. Horváth László István barátom például „csak” egy leírást készített az ajánlati kráterhármusról, mivel nagyon kevés idő állt rendelkezésére. Nagyon jó módszer ez, ha nincsen kedvünk vagy lehetőségünk rajzolni vagy fényképezni.

Ross, Maclear, Al-Bakri kráterek

2008.04.13. 17.47–17.57 UT. Longitude: 6°, 114/900 T. S: 5 T: 4

150x: A Mare Tranquillitatis ÉNy-i részén fekvő ajánlati objektumok közül a Ross-kráter a legfeltűnőbb és legnagyobb tere-szes fallal és központi csúccsal. A Maclear sekély, lávával feltöltött központi csúcs nélküli kráter helyesen megvilágított. Az Al-Bakri irányában egy kráterátmérőnyire egy kicsi kráter található. Az Al-Bakri megvilágított kráterfala a legfényesebb, 7-es intenzitású. A három kráter által bezárt terület egy derékszögű háromszöget alkot, aminek az Al-Bakri a csúcsa. A Ross irányában két kráterátmérőnyire szintén egy kisebb kráter látszik, a Maclear irányában pedig egy hegy. Sajnos a rianást nem láttam ezzel a műszerrel. A Maclear és a Ross alakja kicsit szögletesnek tűnik. A Ross helyese 80%-ban megvilágított, fala 6-os intenzitású. Az észlelés időpontjában a terminátor már jelentősen túlhaladta az ajánlati területet. (Horváth L. István)

Sánta Gábor négy kiváló rajzot küldött, mind a négy rajz példa értékű. A klasszikus rajzos-leírásos módszerrel észlel, ami talán sohasem fog kimenni a divathól. Vélemé-

Észlelő	Észl.	Műszer
Berente Béla	1	25 Y
Bognár Tamás	3	7,6 T
Görgei Zoltán	1	20 L
Horváth L. István	1	11 T
Kárpáti Ádám	1	10 L
Látos Tamás	1	20 T
Puha Emil	4	7 L
Sánta Gábor	4	13 T
Zana Péter	1	10 L

nyem szerint azért nem, mert ez a módszer nem pusztán naturális, mint mondjuk egy fénykép; még akkor sem, ha a célunk az alakzatok minél pontosabb, valóságghűh ábrázolása. Jóllehet ennek a tevékenységnek semmi köze nincs a tudományossághoz, de hát itt nem is erről van szó. A felszín alapos megismerése – ami egy rendszeres bemutató-nak hatalmas előnyére válik – és az alkotás öröme csak az a két dolog, amiért érdemes ezzel a módszerrel észlelnünk.

A Clavius-kráter Sánta Gábor kistávcsöves rajza.

A Clavius-krátert már jól ismerheti a kedves olvasó, de Gábor április 14-i rajza valami egészen különös háthorizontgalán szépre

sikeredett. A Nap éppen felkel a kráterkölösszus égén. Aki csak néhányszor nézte a Holdat egy jó távcsövön keresztül nagy nagyítással az tudja, hogy milyen elképesztő fény- és árnyékhatások jelentkeznek ilyen helyzetekben. És milyen mulandóak milyen gyorsan változnak. A következő napon már rá sem ismerünk a területre.

A Goelenius-kráter szintén „régis darab”. Jól ismerjük már. És mégsem. A Mare Fecunditatis délnyugati szélén fekvő rianások szahdaltá öreg tonkráter mindig más és más arcát mutatja. Akár egy kis 7 cm-es refraktoron át is, mint amilyennel Gábor dolgozott.

Goelenius-kráter és a Rima Goelenius

2008.04.09. 18:55–19:25 UT, Colongitudo: 317,9°, 70/500 L, S. 4–5 T. 2

71x. Közel a terminátorhoz, reggeli fényben futdik még a kráter. A kis műszer is sok részletet feltár: legszembeütőbb a hecsapódás erős aszimmetriája. A kráter aljától kis mértékben éri már fény, kb. 30–40% benne az árnyék. Nyugati fala kissé egyenlő, a keleti igen lekopott. A torz, ötszög alakú mélyedéstől nyugat felé a terminátoron túl több gyűrűshegység szakadozott csúcsait világítja meg a kelő Nap. Ezekről északkeletre húzódik a Rimae Goelenius két látványos szakasza, melyek a gyenge reeping darára is kivehetők. A rianásoktól tovább haladva északi irányba, két nagyobb, lapos, dómszerű hegyet (valódi dómokat?) fedezhetünk fel. Kisebb dombok szegélyezik a Goelenius északi peremét is. (Sánta Gábor)

Clavius-kráter

2008.04.14. 16:50–17:37 UT, Colongitudo: 18,1°, 130/650 T, S. 7 T. 2

163x. A déli krátermező eme óriását a télen már lerajzoltam, de akkor nappali égen, kis nagyítással dolgoztam a rengeteg részlet miatt. Most az éjjeli munkát nagy (163x) nagyítással. Az egész kráter árnyékban van, csak a peremén világít meg néhány hegyrcúcsot a Nap. Így a Clavius és a környező alakzatok körvonalai egybeemosódnak furcsa, félkör szerű ala-

kat rajzolva ki. Ennek a legdróbbhi hehblőndése nem más, mint egy régi kráter keleti oldalának maradóka. A Rutherford délkeleti pereme 8-as intenzitású jtagánként hasít a sötétségbe. A Clavius keleti oldalán sokkal bizonytalanabb a Porter, csupán északi oldalnak egy része rajzolódik ki. Látványosabb a Clavius M., melytől nyugat felé a fő kráter kettős, szakadozott hegyláncra magasodik. Csupán súrolja a fény, sejtelmes, 3–5-ös intenzitású foltokként látszanak. A nyugati oldal éles kanyarja nem más, mint a Clavius L., mely a kráterfala települt. Innen keletre hosszú nyílvány indul, melyet egyszer csak a K mélyedése szakít meg. A Rutherford-tól délkeletre két kisebb, névtelen kráter gyűrűje látható.

Sűrűnő fényben a hatalmas Clavius-kráter (Sánta Gábor rajza)

Az igazi csoda a kráterben vár. A Clavius teljesen árnyékban van, aljától nem éri fény. Azazhogy éri, de rendkívül kevés! Az ismeri félköríves kráterláncnak csak két tagja, a D és a C. Látszik utóbbi mellett a központi csúcs toncsával! Az egészben az a döbbenetes, hogy ezek a kráterek csak

mint két egymással szembe fordított ív látszanak, kiemelkedve a teljes sötétségből. A hajnal első pillanatait. Sokáig csak ültem döbbentem és meredtem az okulárba, a látvány a pillanat nagyszerűségét csodálva. Közben észrevettem, hogy nem csak a két krátergyűrű hanem mellettük „V” alakban a talaj is megvilágított, egy-egy vékonyka sávban! Ilyet életemben nem láttam! Rengeteg árnyalat, fény árnyék, félárnyék! A medencealjai intenzitása még az 1-et sem éri el! (Sánta Gábor)

A Gambart-kráter a közeli dómokba, ahogyan Sánta Gábor látta

A Gambart-kráter és dómok

2008.04.14. 17.40-17.50 UT. Colongitudo: 18,2°, 130/650 T. S: 7 T: 2

163x: Könnyen megtalálható terület a Sinus Aestuum déli területén. A seeing rég nem látott magasságokba szökik 7-es körüli. A remek kép részletgazdagsága magáért beszél. A két nagyobb B és C kráter majdnem összemérhető méretű a Gambarttal, mely jóval nyugatalábbra látható. A G sokkal kisebb. Még egy aprócska alakzat (kráter? hegy?) van a B-től délre. A két nagyobb kráter kissé szabálytalan (a C hatszögletű), míg a kis G kerek. A dómok közül a 365-ös egészen könnyű látvány. Akkorra mint

a kráterek alakja elliptikus, elnyúltsága É-D-i. Sajnos a déli oldalán nem látom a hegyfokot, de a B felőli rész elég mélynek tűnik, mert sötét. Töle nyugatra is van egy dómocska vagy hegy, sajnos ezt nem tudom eldönteni. Érdekes módon ez a hegyfok egy legyező alakú „dómban” folytatódik déli irányban, félsíron a G felé. A G környezete magasabban fekszik, mint a környező lávasíkság; tulajdonképp a lapos 368-as és 373-as dómokra települt rá! A két alakzat a B-nél kétszer nagyobb, lapos kiemelkedésként látszik. Hosszas szemlélődés után gyanússá válik a C-től nyugatra eső terület. Nem véletlenül, a 365-ös dómtól kiinduló árnyékos terület itt egy hatalmas, lapos régiót övez, amelyet egy igen alacsony kiemelkedésként tudok értelmezni. A 366-369-374-es számú dómok emelkednek ki itt a 374-es egy igen-igen gyengén látszó, lapos „lepény” képében külön is megfigyelhető. (Sánta Gábor)

Rizony a teleholdat is lehet észlelni! Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint Gábor rajza a Repsold kráterről. De egyéb látnivaló is akad. A Hold finom színrányalatai döbbenetesek, és ebben a digitális technika verhetetlen. Ladányi Tamás és Zana Péter is küldött az elmúlt időszakban néhány színtelítétség-növeléssel készített képet. Sajnos ezeket a képeket a Meteor hasábjain nem tudjuk leköszölni. És ha már digitális technika, akkor ebben a hónapban Zana Péter viszi a pálmát. Két képet kaptunk Péterről mindkét kép csodálatos. Persze hogy a digitális technikában is érződik az észlelő egyénisége, egyáltalán nem egy személytelen módszer ez. Sőt! Az élelten, homozdukt kép vagy csak a szerencsétlen objektumválasztás rögtön visszaüt. Péter a képeihez egy 252/1230-as Newtoni használ. További technikai adatok: Canon 400D digitális fényképezőgép egy Apo 3x Barlow-val, a gépet 800ASA érzékenységgel használta. 1/100 s-nél.

Repsold

2008.04.19. 20.15-20.45 UT. Colongitudo: 80,6° 130/650 T. S: 4.5 T: 5

163x- A teleholdon is lehet észlelni! A nyugati peremen az Oceanus Procellarum

től ÉNy-ra elhelyezkedő fölföldön (ahol a Pythagoras is található) jár a terminátor. Rögtön szemembe lúnik a Repsold, elsőre nem túl érdekes, de később sok részlet látszik. Nagyon alnyúlt, szinte merőlegesen látunk rá. Fala szaggatott, különösen a déli szakasz. Nehéz volt rajzolni. A közelében több kisebb kráter is megfigyelhető, nagyon sok csak vékonyka lencseszerű képződményként vagy sötét vonásként látszik. Különösen érdekes a Repsold szögletes nyugati, és csipkézett keleti fala, közepén az elnyúlt központi csúcs (?), illetve a keleti-déli fal kisebb kiemelkedései a maguk 10-es intenzitásával. (Sánta Gábor)

Holdészlelés befejezőnál. A Repsold kráter. Sánta Gábor rajza.

Kárpáti Ádám most csak egyetlen rajzzal jelenített, a Müller-kráter került terítékre. A 20 km-es idős romkráter érdekessége, hogy tőle nyugatra egy szép kráterlánc indul ki, mely egészen a Ptolemaeus faláig ér.

Müller-kráter

2008. 04. 13. 18:30–19:05 UT. Colongitudo: 66°, 100/1000 I., S., 2., T., 4.

286x: Nagyon érdekes kráter, kerek belsőjét jó részét árnyék borítja. A megvilágított rész pedig leraszos szerzetű, egyes részei különböző intenzitásúak. A kráter DK-i peremén három nagyobb kráter figyelhető meg. A terület legfigyelemreméltóbb alakzata egy öt kráterből álló sorozat, amely a Ptolemaeus É-i pereme felé tart. (Kárpáti Ádám)

Capella-Isidorus-kráterek

2008. 04. 10. 20:30–20:50 UT. Colongitudo: 330.8°, 200/1000 Newton, S., 8., T., 3.

167x: A szokatlanul nyugodt légkört kihasználva a terminátort pásztáztam célpont után kutatva, amikor megakadt a szemem ezen

A Hold déli krátermezője. Zana Péter kiűnd felvétele.

Kárpáti Ádám rajza a Müller-kráterről a rajza le.

a különös kráterpároson. A krátergyűrűk fehér kigyóként tekeredtek a rengeteg apró alakzattal tűzdelt tájon. A Capella szinte tökéletes kört formázó krátere még jobban kiemelte a szokatlan alakú Isidorus falát, amiből ezen kívül nem is látszott sokkal több, szinte az egész árnyék töltötte ki. A

Capella központi csürra csak mint fehér folt látszott a kráter közepén, nem velett árnyékol. A kráter fala egy helyütt megszakadni látszott, amihől egy különös lankásabb rész indult ki, egy kanyarral folytatva a Capella Isidorussal kapcsolódó falfszakaszát. Nagy élmény volt ekkora nagyítással is szinte mozdulatlan és áles képet látni erről a gyönyörű vidékről. (István Tamás)

Cleomedes-kráter

2008.02.24. 0:00-1:00 UT, Colongitudo: 120.6°, 70/700 refraktor, S:7, T:4

168x. Nagyon látványos kráter. Alakja ellipszis és nagyon magas falai vannak. A falban DNy irányában egy kisebb kráter, a Tralles helyezkedik el. A Tralles szintén ellipszis alakú és a közepén nagyon szépen látni a központi hegy kúpját. Körülötte három, a hegykúp méretével azonos nagyságú kráter fekszik Északon a sáncfalon egy kicsi, kör alakú kráter található. A Tralles-krátertől keletre egy csoportnyi kráter, illetve kisebb domb helyezkedik el. A Cleomedes közepén nagyon szépen látni a központi hegykúpot és a tőle ÉK-re fekvő két kicsi krátert. A Rima Cleomedest nem látni nagyon részletesen, csupán egy halvány fehér vonalnak tűnik. (Puha Emil)

Puha Emil egyik célkontja a Cleomedes-kráter volt

Rognár Tamás egyre szebb és szebb rajzokkal ajándékoz meg bennünket. Rajzai pontosak és nagyon valóságosak. Tamás már igazán nagy rutinnal bír észlelő, s ez látszik is határozott vonalvezetésén. A Hold felszíni árnyalatait gyönyörűen lát-

juk viszont munkáin. Mivel kis távcsővel dolgozik ezért meglehetősen nagy területeket vessen papírra. Nincsen annál üdvösebb út, mint egy kis távcsővel mindent leészlelni, amit csak lehet majd egy nagy távcsővel folytatni, de már csak az apró részletekre koncentrálni. Tamás ezt az utat választotta.

A Rigas Recta és környéke. Rognár Tamás még márc. 15-én 20:08 UT-kor készítette ezt a szép rajzot a kis 76/900-as Newton-ja, 125x-ös nagyítással

Szintén egy hatalmas terület a Pa us Fp em. arum-heli Caplanus-kráterről és környékéről (Rognár Tamás rajza)

Továbbra is várjuk a rajzokat, fotókat, beszámolókat és a Holddal kapcsolatos észlelési tapasztalatokat a hold@mrse.hu címen.

Görgei Zoltán